

AINGERUAK

TOMAS DEVNARENENAN

Aingeruen izatea aspalditik aitortua da: siñismendunak ez dute beñere zalantzan jarri. Idazti Donean ain garbi azaltzen dan egi ori. Ez da beste orrenbeste gertatu teologiarien artean aingeruen zer-izana (naturaleza) erabakitzean. Gaiarik bai ote dute edo ez? Orra or azkatu nai izan dūten korapilloa. Idazti Doneak ez dute auzi ori erabaki: Itun Zarrean naiz aingeruei "Spiritus" deitu edo beren agerpenetan gai meez inguraturik aurkeztu ats-utsak edo soiñta gogoz osatuak dirala aitortzeko biderik ez du ematen. Izan ere jekin bear da lenik idazle aiek "Spiritus" itza erabiltzean zer adierazi nai auten, au da, gaiarik gabeko izakiak zirala edo ezartzen zioten soiñ arin ura beren zer-izanaan sartzen zala edo ez. Itxurazko gauza dirudi esatea, garai aietan orrelako filosofi-azirik e-tzitziela buruan ere igaro.

Itun Berriko idaztitan gauz berdiña ikusten dugu. Ez da aurrez-aurre filosofi-auzi ori jartzen: Lukasen itzak: "Palpate et videte quia Spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere" (Luk. 24, 39), ez dute erakusten aingeruak ats utsak dirala. Izaki auek naiz gizonak bezelako soiñik ez izan ba-dezaketekin soñ arinagoa izatea. Beraz, idazti Doneetan aingeruen zer-izana illun eta lauso artean be-

zela gelditu da. Orregatik ere Elizako Gurasoetan bi alderditako iritziak ikusten dira. Baiñan amabigarren gizaldian lausoak aldentuz kezkek uxatuz eta zalapartak baretuz, egia argitaratu zingun eguzki dizdiratsua sortu zan, Tomas Donea.

Au dugu auzi oni buruz, garbiena, txukunena ta aizken itza eman diguna. Orregatik bakarrik ere ondo irabazita dauka "Doctor Angelicus" izen ori. Aingeruak gogo utsak dirala bete betean baiesten du, baiestu ezezik bere adimen zorrotz, barnekoi ta meez arraoi sendo eta ego-kiak atera ere bai.

Jardun, gai ori landu edo orrazteko, lenik, bere garai arteño aingerueri buruz esandako guztia bildu, Idazti Deunak alderdi bate-tik bestera aztertu, Elizako Gurasoen erakuspen jatorrak jaso ditu ta gero ori dana berekin duanean, adimen zorrotzez miatu, gelegikeriak moztu, okerrak zuzendu, zuzen esana bere jakin-muina egin, aingeru-jardunaren zatiak lerrotu ta batu ditu lanari osotasun ta batasun tankera ematea lortuaz.

Teologi-iturririk erabillienak Idazti Deunak ditu. Akinotarrentzat arrazoi baliotsuenak "Sed contra"n jartzen ditunak dira. Orrela bada aingeruak gogo utsak dirala aitortzeko, batez ere Itun Zarrera jotzen du: "Qui facit angelos suos spiritus" (Salmo 103, 4) (Prima Parx Q. 50 a.1, sed contra). Ogeitairu biderrez izendatzen ditu Idazti Deunak "sed contra" argumetuetan. Elizako Gurasoak ere oso ezagunak ditu, etxeakoak balitu antzo. Aingeru-jardun ontan bein baiño geiagotan aitatzen ditu, batez ere; Agustina donea, irurogeita zazpi aldiz; Areopagitarra berriz, berrogeita lau aldiz 72 atalean. Toma Deunak Areopagitar Dunixi du eredu aingeru-lan ontan, izan ere bera baitzan ordura arte aingerutaz lanik ederrena egindakoa, "De coelesti hierachia" eratuz. Naiz idazki ontako erakuspenak zuzen-zuzenak ez izan, alata guztiz ere asko balio izan dio Akinotarrari aingeruen zer-izan auzi ori erabakitzeko.

Dunixi berak ere neoplatonikoen teori-tan arkitu du etorri ori, ez du berea izatez. Oien artean Plotino agertzen da maixuena. Orren

erakuspenetan du Dunixi-izunak bere jakin-iturria. Orrela dio Plotinoren teoriak: "Gauza guztiak baiño len eta goragotik lenen "Sustrai" bat dago". Zer da lenen "sustrai" ori? Gizonak ez dezaioke inolazere izen egokirik ezarri, ez bada itzik "Sustrai" orren esanaia bilduko dunik. Plotino berak "ez izan, ez zer-izan", dasaio. Izen egokiena "bata". Eguzkitik, bera batere aldatu gabe, bere izatea utzi gabe, argi-printzak sortzen diran antzo, orrelaxe "bat" orretatik izaki guztiak irtetzen dira bata bestearen ondortik. Lenengoak ederrenak, osoenak; aizkenekoak ez ain eder, ez ain bikainak. Lenengoetatik azkenekoetara, osotasun, bikaintasun arauz, esate baterako, zurubi bat eratzen da. "Bat" (goi-goiko mailla) orrengandik lenen sortutako izakiak adimen utsak dira: gizona, gogo ta gaiaz osatua, erdiko mailla; gai utsa azkeneko koxka.

Dunixik aingeruen izate ta zer-izanak azaltzera ematean erabiltzen du teori au. "Bat" ori Jainkoa izan bearko ta izaki adimen uts oiek aingeruak. Teori onen aztarnak "Summa"n gelditu dira aingeruen zer-izanaz jardun egitean: "Unde ad perfectionem universi requiritur quod sint aliquae creaturae intellectuales" (Prima Parx Q. 50 a.1). Eta batez ere: "In mundo est cor itio intellectualis dependens a sensibus... in quocumque autem genere invenitur aliquid imperfectum, oportet praexistere aliquid perfectum in genere illo. Sunt igitur substantiae perfectae intellectuales" (Prima Parx Q.51 a.1).

Toma deunak arindu ditun gaiak aztertzean bereala konturatzen gera jardun guztiak adimen ez-otz kutsatuak dirala. Teologilari aundi onek ez darakus Elizako Gurasoak oi bezela, sermoi tankeran kristau ez-jakiñentzat eratuta. Erdi-mendeko gizona dugu Toma: Unibersidadetan erakusten zan jakintzarik nagusiena teologia zan; baiñan bere gaia arte etzan azaldu teologi idazti egokirik, naiz ikasleentzat, naiz ikasleentzat. Orregatik tajutu zun bere Summa idazti sail bikain ori; ortarako filosofiaz, teologia-ren neskamea, baliaturik. Estagiritarren filosofi bikaiña darabil, baiñan gogoan artu bear dugu len esan dugunez, ez dula filosofia teologi-iturburu garrantzitsuena, Idazti Deunak baizik.

Egi bat Idasti Deunetan edo Elizako gurasoetan zindo dakusanean, orduan erabiliko dizu bere adimena arrazoiketa bizkor, mee, zorrotz ta barnekoa sartuz. Tomasek bere buru-indarrez ateratzen ditun arrazoi oiek, auzia erabakitzeke, naiz naiko indar ez izan, alata guztiz ere oso egokiak ditugu egi zindo orri argi emateko, ulerterrezago egiteko. Orregatik dasaiote orrelakoei "rationes convenientiae".

AINGERUAK ATS-UTSAK TA ADIMENDUNAK

Auzi au Tomarenean aingeru-jardunetan lenengo atalean arkitzen dugu. Atal ontan dasagunez, ez da ain zuzen ere aingeruen zer-izanari buruz itzegiten, gai gabeko irazaki batzuen izate bearrez edo, obeto esateko, izate egokiaz baizik. Ortarako ondorio eta arazleen artu-emanetan tinkatzen zaigu dominikar teologilari nagusia. Urratzen ari geran jardun ontan arzaleak Jainkoaren adimen eta naimean ditugu.

Jainkoak izate oro irazatean ondorio bat jarraitzen zuan, izan ere egiten dan guztia zertarartako egiten da. Ondorio ori Bere antzekoak izatea zan. Baiñan ondorio arazle oien elkar arteko antz ori erabateko izan dedin, arazleak ondorio-sortzean darabilen bitarteko edo bide beraz jarraitu bear dio ondorioak bere sortzailleari. Adibidez: larratza beroaren antzeko onen eragiñez berotu dalako. Orrela ba egoki da zeru-lurren osotasunerako izaki batzuk benepein adimen-utsak izan ditezen. Baiñan ulertzea ez da gaiarena, beraz bear dira izaki batzuk gai gabekoak, ats-utsak zeru-lurren osotasunerako.

Tomak buru zorrozki auekin bi egi ematen ditu azaltzera: bata, aingeruak gogo utsak dirala; bigarrena, aingeruak adimendunak. Orra or zergatik ez dun jartzen beste atal bereizirik aingeruen adimen izatea egiztatzeko.

Une ontatik, Tomak buruketa bizkor auek azaldu ondoran auzi-burruka au amaitu da, teologilari geienak arrezkero dominiko aundiaren erakutsiari jarraitu diote eta egunetik egunera geiago dira, ori baida iritzirik egokiena.

Ta egunean ez degu iñor (Eskotistak ezean) aingeruen gogo-utsezko izate ori ukatuko dunik. Naiz ez izan sinistegiko egia ala ere ori da Elizaren ustea.

Aingeruen zer-izan ontatik sortzen diran ondorioak ugariak eta filosofi-arauz bear bearrekoak dira: aingeruak adimena, naimena, ezilkortasuna ta azkenik toki ta astiarekin dituzten artu-emanak. Akinotarrak aingeruen zer-izanean tinkatuak dauden lau arnari auek, filosofi ostroz edertu ditu.

Nik axaleko urraketa besterik ez det egingo, Summa-ko atal oien kutsua emanaz.

AINGERUEN ADIMENA

Beren izatea zer-izanaz jardutzean ikusi dugu. Ez da gizonaren berdiñeko, zorrotzagoa ta zabalagoa baizik. Ez baidu gureak bezela jakin-ezoa zentzuen birtartez lortzen. Jainkoak izatea ematearekin batera artu dituzte "species" adimenaren jakin-izpiak. Ez dute guk bezela buru zorrozkien bearrik, bat-batean dakite ta utserako biderik iñolaz ere ezin artu dute.

AINGERUEN NAIMENA

Aingeruak adimena ba-dute. Naimenak adimenari jarraitzen dio, beraz ba-da aingeruagan naimena. Naimen ori zer-izan eta adimenarekin ez du bat egiten, Jainkoagan baida bakarrik adimena, naimena, izatea ta zer-izana gauza bera.

AINGERUEN EZILKORTASUNA

Aingeruak ez du gaiarik, baiña filosofian ikusten danez, eriotzaren, desegintzearen sustraia gaia da. Ikusi dugu aingeruagan ez dala batere gaiarik, beraz aingerua ezilkorra da. Aingerua ta gizonetan "forma" ori naiz gaiagandik aldendu, beti izatean gelditzen da. Orrela bada aingeruetan ere beti izatean egon bear.

TOKI TA ASTIAREKIN DITUTEN ARTU-EMANAK

Tomak,
Boeziok bezela, aingeruak tokia betetzen dula ukatzen digu. Baiñan betetze ori "localiter" ulertu bear dugu: urak ontzia betetzen dun bezela. Ortarako zabalera bear du izan aingeruak, baiñan gaiarik ez dunak ezin euki zabalerarik iñolaz ere; orregatik, ez daude lekuan aingeruak, "operative" baizik, au da, tokian daragiteenez. Ala ere ez dago toki guztietan batera, aingeruen zer-izana mugatua dalako.

Muxika'tar Errupin

Lazkao'ko Beneditarra

